

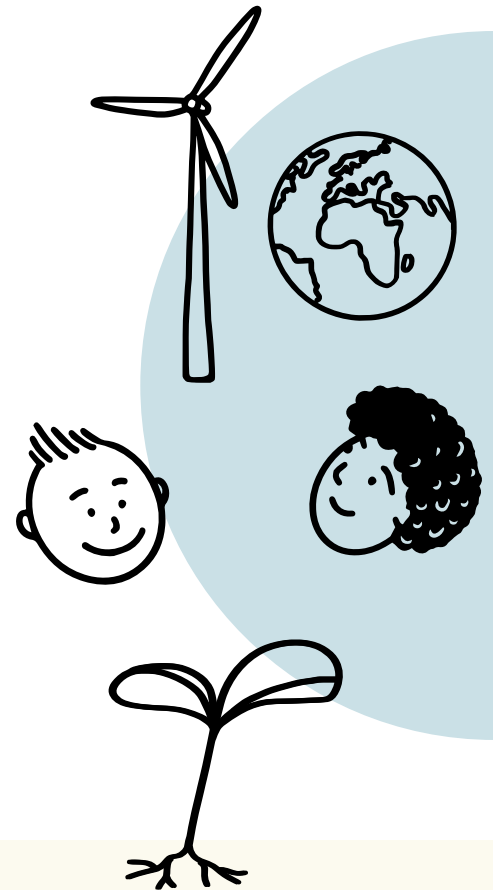
PRIRUČNIK ZA KLIMATSKE AKCIJE:
VODIČ ZA NOVINARSTVO
USMJERENO NA RJEŠENJA

Društvene mreže vrve statistikama o tome kako je određeni mjesec postao najtopliji svih vremena. Koliko god brojke zvučale alarmantno, prateći vizuali – vrlo živopisni, animirani grafikoni i slično – doprinose većem angažmanu. Ali da li uvijek informiraju javnost o teškim pitanjima koja se moraju postaviti kako bi se riješile klimatske krize?

Angela K. Evans, menadžerka klimatske mreže za Solutions Journalism Network, sažeto kaže: „Klimatska kriza utiče na svaki trenutak i aspekt naših života.“ Iako je nauka o ovom globalnom problemu obično nepristupačna, posebno ljudima u nepovoljnom položaju ili ugroženim zajednicama, neka sjecišta nas približavaju tome kako ga doživljavamo u svakodnevnom životu.

Članovi prve grupe od deset redakcija u okviru programa Constructive News: Fostering Solutions Journalism Across Europe (Konstruktivne vijesti: Podsticanje novinarstva usmjerenog na rješenja širom Evrope, program SoJo Europe) i njihovi mentori i treneri podstiču promjenu razmišljanja prilikom izvještavanja o klimatskoj krizi. Ne radi se uvijek o problemu ili rješenju. Potrebno je i preoblikovati fokus i način razmišljanja novinara, posebno kada se problemu pristupa iz perspektive novinarstva usmjerenog na rješenja.

VELIKO PITANJE: ZAŠTO IZVJEŠTAVATI O KLIMATSKIM PROBLEMIMA IZ PERSPEKTIVE NOVINARSTVA USMJERENOG NA RJEŠENJA?

RJEŠAVANJE KLIMATSKIH PROBLEMA NA LOKALNOM NIVOU

Mnogi aspekti klimatske krize se odvijaju istovremeno, ali publika ih u stvarnom vremenu percipira i doživljava na različite načine. Fokusiranje na tako široka ili sveobuhvatna klimatska pitanja iz lokalne perspektive može zvučati zastrašujuće, ali članovi programa SoJo Europe su razvili određene strategije za to.

- Za Paola Valentija i Andreu Giambartolomeija, novinare italijanskog časopisa *lavalibera*, klimatska kriza se može posmatrati u svakodnevnom kontekstima kao što su život u zagušljivim urbanim džunglama, korištenje prenatrpanog javnog prevoza, oranje suhih poljoprivrednih polja, iznenadne poplave i drugi. Novinarstvo usmjereno na rješenja može postati „relevantno i inspirativno za javnu upravu ili lokalne zajednice“ kada se izvještava o ovim problemima, kaže Giambartolomei.
- Mnoga preduzetnička ili kreativna rješenja se mogu povezati s temama kao što su finansiranje ili lokalne akcije. Nezavisni novinar Matty Edwards, bivši novinar i urednik *The Bristol Cable* u Ujedinjenom Kraljevstvu, predlaže fokusiranje na prilagođavanje klimatskim promjenama gdje „izvještavanje o akcijama poduzetim na lokalnom nivou može biti lakše“.

**SOJO NIJE
SAMO PRAZNA PRIČA.
ALI ŠTA JE UZROK
TAKVIH ZABLUDA?**

Praktičari i zagovornici novinarstva usmjerenog na rješenja jasno stavljaju do znanja da ovaj pristup nije isto što i pristrasno izvještavanje ili vijesti pune nepotrebnih informacija. Ali šta je uzrok takvih stavova?

Petra Kovačević, nezavisna novinarka i producentkinja u emitterskim medijima, nudi zanimljivu perspektivu: „Zablude zapravo dolaze od redakcija, urednika i novinara, a ne toliko od publike.“

KAKO NOVINARSTVO USMJERENO NA RJEŠENJA MOŽE RAZVIJATI PRIČE O KLIMI?

Četiri stuba novinarstva usmjerenog na rješenja (odgovor, uvid, dokazi i ograničenja) daju okvir za istraživanje ili ponovnu analizu problema, posebno toga da li su rješenja uspješna, neuspješna ili nešto između. Za neke novinare ovaj novinarski pristup nudi više uvida u teške teme poput klime:

- Lucie Černu iz *Transitionsa* smatra da je novinarstvo usmjereno na rješenja dobar izbor za izvještavanje o mjerama prilagođavanja i procjenjivanje uticaja odgovora u ranim fazama.
- Za Oanu Filip, novinarku rumunske novinske platforme *Scena9*, takvo novinarstvo je vrsta otpora i predstavlja drugačiji narativ. „Novinarstvo usmjereno na rješenja nije uljepšavanje ni olako predstavljanje problema, već i podsjetnik da nije sve loše. Čak i ako jeste loše, neko radi nešto da to zaustavi. Ne tražimo čarobni štapić koji će sve riješiti.“
- Anna Violato, naučna novinarka i urednica italijanskog *RADAR Magazinea*, smatra da je SoJo odlična leća za preispitivanje klimatske pravde. „Novinarstvo usmjereno na rješenja vas tjera da sagledate ograničenja i probleme iz šire perspektive. Navodi vas da razgovarate s pogodnim ljudima i uključenim zajednicama.“
- Matty Edwards kaže da SoJo nudi plodne načine povezivanja klimatskih i drugih problema socijalne pravde. „Novinarstvo o klimatskoj krizi može biti porazno ili depresivno, pa je važno da ne bombardujete publiku naučnim informacijama i podacima. U pričama se trebate fokusirati na akcije ili promjene i uključiti likove i narativ kako biste povećali šanse da se publika poveže s pričom.“
- Glavni urednik *Slow Newsa* Alberto Puliafito govori o otkrivanju puteva, lekcija i promjena koje pomiču stvari unaprijed, čak i postepeno. „Promjena načina razmišljanja u novinarstvu usmjerenom na rješenja nas je održala. Još nikada nismo odustali od priče – jer čak i kada su rješenja frustrirajuća ili ograničena, uvijek postoji način da se smisleno doprinese razgovoru.“

„Neko ukratko pročita nešto o novinarstvu usmjerenom na rješenja ili prođe obuku ne obraćajući pažnju, a zatim napravi svoju verziju koja [je možda manje temeljita] nego što bi novinarstvo usmjereno na rješenja trebalo biti, pa to onda u praksi bude „novinarstvo polovičnih rješenja“ ili „pozitivne vijesti“. Druga stvar je da vrlo tradicionalni novinari ili urednici u redakcijama i dalje ponekad novinarstvo usmjereno na rješenja, zajedno s konstruktivnim novinarstvom, doživljavaju kao neku vrstu inferiornog oblika kojem nedostaje temeljitost ili samo želi da se publici daju jednostavna rješenja. Takvo novinarstvo se ne potiče u redakcijama ili vas kolege mrze jer to radite.“

IZBJEGAVANJE ZAMKI SOJO NOVINARSTVA O KLIMI

Istraživanje klimatske krize lako može poći po zlu, posebno kada novinari previsoko postavljaju ciljeve i traže rješenje za ogroman i složen problem. Na koje još zamke treba paziti?

- **Gubljenje u složenim problemima.** Šta savjetuje multimedijaska novinarka *El Confidenciala* Lola García-Ajoirín? „Razložite problem“ i raščlanite ga na lakše razumljive dijelove. Tako ćete vi i vaša publika bolje razumjeti problem i njegov odgovor ili rješenje.
- **Poređenje podataka različitih vlada i lokaliteta ili iz različitih konteksta,** što vas može dovesti u ćorsokak po mišljenju Paola Valentija iz lavialibere. Njegov kolega Andrea Giambartolomei predlaže pronalaženje zajedničke teme u kojoj se podaci mogu lako prikupljati i upoređivati.
- **Preterano fokusiranje na problem ili traženje savršenog rješenja.** Alberto Puliafito smatra da je to ključna lekcija koju su naučili u *Slow Newsu*. „Opsesija pronalaženjem jednog savršenog rješenja može postati dio samog problema. Ako je cilj samo pronaći jedno definitivno rješenje, onda je frustracija neizbježna, a odustajanje postaje vjerovatni ishod.“
- **Fokusiranje na određenu osobu i njen rad.** To obično pretvara članak u „priču o heroju“. Lucie Černá iz *Transitionsa* kaže da je prirodno da vas privuku snaga i inicijative inspirativnih ljudi, ali pretjerivanje u tome može dovesti do idolizacije. „Zadubite se i istražite šta stoji iza te osobe. Tražite dokaze koji se mogu ponoviti. Šta je pomoglo ovoj određenoj osobi i mnogim drugima?“
- **Ne gledanje ispod površine.** Nije dovoljno samo reći da rješenje postoji – treba pitati je li ono zaista učinkovito? Rješava li problem ili stvara nove? Henrik Grunnet, viši savjetnik u organizaciji *International Media Support (IMS)* sa sjedištem u Kopenhagenu, upozorava da se ne treba zaustaviti na površnom izvještavanju. „To može biti problem, a način da se to [riješi] jeste da budemo jednako temeljiti“ kada izvještavamo o rješenju kao i o problemu. Dubljim istraživanjem novinari mogu otkriti je li rješenje održivo, skalabilno ili čak korisno u prvom redu.
- **Ignorisanje tekućeg rada u zajednicama.** Angela K. Evans smatra da je ovo zanemaren aspekt. „Imamo mnogo priča o prilagođavanju, o tome kako zajednice koje su se suočile sa stvarnim klimatskim krizama mijenjaju svoje ponašanje. To su ujedno i priče o „otpornosti“ – kako ljudi predviđaju šta će klimatska kriza donijeti.“
- **Nasjedanje na ekološku propagandu.** Budite oprezni kada kompanije promoviraju blistava ili napredna rješenja za klimatske probleme bez stvarnih dokaza. Evans savjetuje da „pronađete kritičare koji će o tome govoriti“ ili da istražite podatke kompanije kako biste vidjeli šta funkcioniše.
- **Olako odbacivanje „neuspješnih“ rješenja.** Jer „neke stvari jednostavno ne uspiju“, kaže Evans. „Ali većina odgovora ili rješenja, posebno kada je riječ o klimi, ne uspijeva iz vrlo specifičnih razloga, a oni bi se mogli riješiti i redizajnirati kako bi bili uspješni u budućnosti.“
- **Pretpostavljanje da mala rješenja nisu vrijedna truda.** „I dalje vrijedi izvještavati o tome“, dodaje ona. „Nijedno rješenje nije premalo.“

SUOČAVANJE SA SKEPTICIZMOM I NEZAINTERESOVANOM PUBLIKOM

U *Digital News Reportu* za 2023. Reutersov institut za proučavanje novinarstva (RISJ) otkrio je da će oni koji izbjegavaju vijesti „vjerovatnije reći da ih zanima pozitivno novinarstvo ili novinarstvo zasnovano na rješenjima nego velike priče dana“. To ukazuje na to da novinarstvo usmjereno na rješenja može biti ključni način za uključivanje publike koja se osjeća preopterećeno ili razočarano tradicionalnim izvještavanjem o klimi.

Ali kako bi se novinari trebali nositi sa skepticizmom, polarizacijom ili otvorenim poricanjem? Odgovor je da treba ostati prizemljen – izvještavati o rješenjima bez pretjeranog preuveličavanja i istraživati klimatske probleme u vezi s drugim društvenim izazovima.

„Rješenja nikada nisu izolovana; ona proizlaze iz međudjelovanja više disciplina i perspektiva“, kaže Alberto Puliafito. „Što prije to shvatite, to će vaš rad postati efikasniji.“ Umjesto da klimu tretira kao izolovanu temu, efikasno izvještavanje sagledava šire sisteme koji su u igri – ekonomske, društvene i političke faktore koji oblikuju kako krizu tako i njena rješenja.

ISTICANJE DRUGIH GLASOVA

Izveštavanje o klimatskim rješenjima zahtijeva istu novinarsku temeljitost kao i svaka istraživačka priča. Evo nekoliko načina da unaprijedite svoje vještine izvještavanja o klimatskim promjenama:

- **Istražite lokalne akademske baze** podataka ili pregledajte studije slučaja **kako biste vidjeli jesu li se dogodila poboljšanja ili stvarne promjene** u posljednjih pet do deset godina. Nemojte se previše oslanjati na internet, kaže Lola García-Ajofrín (*El Confidencial*), jer „lokalna rješenja koja funkcioniraju u zajednicama nisu [uvijek vidljiva ili dostupna] online“.
- **Sarađujte s ekološkim organizacijama, lokalnim stručnjacima i zajednicama** kako biste vidjeli koja rješenja se pokazuju uspješnima, a koje treba dodatno razviti. Anna Violato (RADAR Magazine) i [Viktorija Hubareva](#) (novinarka za okoliš iz ukrajinskog medija usmjerenog na rješenja *Rubryka*) to predlažu kao pomoć u dekonstrukciji složenih termina. Hubareva dodaje: „Doprinos zajednice je i ključan za oživljavanje priče i stvaranje osjećaja povezanosti s rješenjem.“ Oana Filip (*Scena9*) ide korak dalje i savjetuje da **se istraži kako zajednice razumiju rješenja u svom svakodnevnom kontekstu** kako se ne bi stvorio dojam da su to sveobuhvatna rješenja za svaki problem.
- **Koristite alate za prikupljanje i vizuelizaciju podataka** kao što su klimatski modeli, trackeri ili satelitski snimci kako biste pomogli publici da vizuelizira po čemu se rješenje ili odgovor razlikuje u određenom području. Kao što kaže Alberto Puliafito: „Vizuelni kontrast postaje način da se čitaocima pomogne da shvate prostorni i ekološki značaj preuređenja.“ Kaže i da su takvi alati neprocjenjivi za novinare u konceptualizaciji priče, definisanju ključnih pitanja i vođenju publike.
- **Fokusirajte se na dostupne dokaze**, kako predlaže García-Ajofrín, posebno kada nema dovoljno podataka za procjenu učinkovitosti rješenja ili odgovora. Ona kaže da to može pomoći u analizi implementacije u određenom vremenskom okviru.
- **Pronađite ljudsku perspektivu u visokotehničkim pričama o klimi.** Kaja Šeruga, koja piše o građevinarstvu, arhitekturi i urbanom razvoju kao ekološkim problemima, ali i potencijalnim rješenjima, kaže: „U srži su domovi ljudi, njihova udobnost, zdravlje i socioekonomska sigurnost. Većini ljudi je dosadno kada se priča o energetskej efikasnosti, ali im je to važno.“
- **Idite dalje od priče i tražite mišljenje publike.** Angela K. Evans (Solutions Journalism Network) predlaže dodavanje uredničkih bilješki ili uključivanje anketa kako bi se ispitalo šta publika osjeća ili jesu li poduzeli nešto nakon čitanja priče.
- **Zapamtite, vaša priča i dalje mora biti kritička.** Prilikom obuke novinara Henrik Grunnet (IMS) podsjeća novinare pripravnike da utvrde „konstruktivni kompas“ ili skup vrijednosti koje će vas usmjeriti na početnu tačku ili perspektivu priče: „Priča treba ili može biti **kritička, usmjerena na rješenja, nijansirana i privlačna za publiku.**“

PRONALAZENJE ODGOVORA OD PUBLIKE I SA PUBLIKOM

Bilo da ste iskusan novinar ili početnik, potrebno je mnogo skromnosti da priznate da nije sve u vašem dometu razumijevanja. Neke redakcije, poput Slow Newsa, prihvatile su novinarski princip učenja zajedno s publikom. Njihov glavni urednik Alberto Puliafito dodaje: „Razgovaramo sa stručnjacima, prikupljamo podatke, mnogo čitamo i, što je najvažnije, ostajemo skromni kada se suočimo sa složenim pitanjima. Umjesto da se pozicioniramo kao oni koji „već znaju“, mi se pozicioniramo kao oni koji uče zajedno sa svojom publikom. Ovo ne samo da čini naš rad transparentnijim i zanimljivijim, već i njeguje povjerenje – jer čitatelji prepoznaju da im ne pokušavamo nešto nametnuti, već to želimo istinski razumjeti i objasniti.“

Ovakav način razmišljanja može dovesti do zaboravljanja naučenog – preispitivanja pretpostavki ili spremnosti na postavljanje najosnovnijih pitanja. Ali kako postići pravu ravnotežu između skromnosti i novinarske kompetencije? Možemo pitati čitaoce na koja klimatska pitanja žele odgovore, kao što je to učinila prethodna redakcija Mattyja Edwardsa *The Bristol Cable* 2021. (poziv čitaocima) ili priznati da smo zbunjeni i tražiti jasnije objašnjenje od izvora. Ključno je ostati znatiželjan – i skroman.

KONTAKTIRAJTE NAS

Bilo da imate pitanja, želite obuku iz novinarstva usmjerenog na rješenja ili želite sarađivati s nama, naš tim je posvećen tome da vam pruži podršku. Kontaktirajte nas na **transitions@tol.org** da zajednički istražujemo novinarstvo usmjereno na rješenja, razmjenjujemo ideje i ostavimo trag.

TU SMO DA POMOGNEMO

Partneri na projektu:

Transitions

**SOLUTIONS
JOURNALISM
NETWORK**

